

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Definicija i namjena klasifikacije zanimanja

Klasifikacija zanimanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Klasifikacija zanimanja) je obavezan statistički standard, koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analiziranju, posredovanju i iskazivanju podataka važnih za praćenje stanja i kretanja na tržištu rada u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Klasifikacija zanimanja se koristi za razvrstavanje rada u zanimanja u službenim odnosno administrativnim zbirkama podataka (evidencije, registri, zbirke podataka) i u statističkim istraživanjima, čime se osiguravaju konzistentni podaci za statističko, analitičko i istraživačko praćenje strukture zanimanja aktivnoga stanovništva te potraživanja posla.

Zanimanje je statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi koji su slični po sadržaju i zahtjevnosti.

Klasifikacija zanimanja se temelji na usvojenoj verziji Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja 2008 (oznaka: ISCO-08), koja je usvojena u decembru 2007.godine. Rezolucijom o usvajanju Međunarodne standardne klasifikacije zanimanja, a pripremlilo ju je Administrativno vijeće Međunarodne organizacije rada – ILO na sastanku stručnjaka za statistiku rada.

Za tekuće održavanje Klasifikacija zanimanja i njeno usklađivanje s međunarodnim standardima zadužen je Federalni za statistiku Bosne i Hercegovine.

Odluka o uvođenju i primjeni Klasifikacije zanimanja

Odluka o uvođenju i primjeni Klasifikacije zanimanja Bosne i Hercegovine, zajedno sa Strukturom KZBiH-08, objavljena je u «Službenom glasniku BiH» br.100/10 od 06.decembra 2010.godine.

Odlukom se utvrđuje da se KZBiH-08, kao obavezan statistički standard za razvrstavanje poslova i radnih zadataka u zanimanja u službenim, odnosno administrativnim zbirkama podataka i u statističkim istraživanjima, počne primjenjivati 01. 01. 2011.godine.

Na osnovu člana 8. Zakona o klasifikaciji zanimanja u Federaciji Bosne i Hercegovine („ Službene novine Federacije BiH”, broj 111/12), na prijedlog Federalnog zavoda za statistiku, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je, na 121. sjednici održanoj 26.06.2014. godine, donijela Odluku o uvođenju i primjeni Klasifikacije zanimanja u Federaciji BiH. Klasifikacija zanimanja u Federaciji BiH je upotpunosti usklađena sa Klasifikacijom zanimanja Bosne i Hercegovine.

Odluka o uvođenju i primjeni Klasifikacije zanimanja u Federaciji BiH je objavljena u „Službenim novinama Federacije BiH”, broj 60/14 od 25.07.2014.godine.

Odluka o dopuni Odluke o klasifikaciji zanimanja u Federaciji Bosne i Hercegovine je objavljena u „Službenim novinama Federacije BiH”, broj 73/22 od 14.09.2022.godine.

Koncept Klasifikacija zanimanja

Klasifikacija zanimanja je alat pomoću kojeg (po sistemu detaljno određenih kriterija za razvrstavanje) razvrstavamo podatke o vrsti i zahtjevnosti poslova u tačno određena zanimanja, a ove u klasifikacijski sistem grupe zanimanja. Osnovni koncept,

koji određuje kriterije za razvrstavanje zanimanja u klasifikacijski sistem Klasifikacija zanimanja, je koncept rada i koncept znanja.

Koncept rada i definicija zanimanja

Osnovna jedinica klasifikacije je rad, koji se definira kao skup poslova i zadataka koje obavlja (je obavljala ili bi mogla obavljati) jedna osoba.

Zanimanje se definira kao statističko-analitička kategorija u koju se razvrstavaju poslovi, srodni po sadržaju i zahtjevnosti, koje je obavljala, obavlja ili bi mogla obavljati u pravilu jedna osoba.

Koncept znanja

Znanje se definira kao sposobnost obavljanja poslova i zadataka u okviru određenog posla i ima dvije dimenzije. Prva dimenzija je ona koja definira *opći nivo znanja*, koji predstavlja neposredne zahtjeve kompleksnosti i obima poslova i zadataka. Druga dimenzija je ona koja definira specifične *vrste znanja*, koja zahtijeva konkretno područje rada, korištenje alata i uređaja, predmete rada i vrste zadataka, vrste proizvoda i usluga koje su rezultat obavljenog rada. Udruživanje zanimanja u grupe zanimanja se zasniva na gore definiranom konceptu rada.

Hijerarhijsku poziciju zanimanja, odnosno njegovo svrstavanje u glavnu grupu zanimanja određuju nivo znanja, pozicija zanimanja unutar glavne grupe i vrsta znanja.

Znanje se može dobiti na formalan ili neformalan način. Pri tome treba naglasiti da su pri razvrstavanju važne samo karakteristike povezane neposredno s poslom, a ne karakteristike osobe koja posao obavlja, jer osobe u svakom konkretnom slučaju zaposlenja posjeduju viši ili niži nivo znanja od zahtijevanog za obavljanje određenog profesionalnog posla.

U Klasifikaciji zanimanja su definirana pet nivoa znanja, koja su u pravilu potrebna za obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja razvrstanih u pojedine grupe zanimanja. Ovi nivoi znanja su definirani programima obrazovanja, odnosno stepenom školskog obrazovanja u bosanskohercegovačkom obrazovnom sistemu.

Tabela 1: Nivoi znanja koji u pravilu osiguravaju obavljanje poslova i zadataka većine zanimanja u pojedinim glavnim grupama zanimanja

Glavna grupa zanimanja	Nivo znanja (stepen vještine)
1. Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, direktori	3. + 4.
2. Stručnjaci	4.
3. Tehničari i stručni saradnici	3.
4. Uredski službenici i srodna zanimanja 5. Uslužna zanimanja i prodavači 6. Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci 7. Zanimanja za neindustrijski način rada 8. Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja	2.

9. Jednostavna zanimanja	1.
0. Vojna zanimanja	1.,2. + 4.

Napomena: Nivoi znanja uključuju tehničke, stručne i opće programe srednjeg obrazovanja.

U slučajevima u kojima se za utvrđivanje stepena vještine nekoga zanimanja upotrebljavaju i zahtjevi u pogledu formalnog obrazovanja i usavršavanja, ti se zahtjevi određuju u skladu s Međunarodnom standardnom klasifikacijom obrazovanja (ISCED). Prikaz odnosa između stepena vještina Klasifikacije zanimanja u Federaciji BiH i stepena obrazovanja po ISCED-97 nalazi se u Tabeli 2.

Tabela 2. Prikaz odnosa četiri stepena vještina Klasifikacije zanimanja Federacije BiH i stepena obrazovanja prema ISCED-97

Stepen vještine KZFBiH	ISCED-97 grupe
4.	6. drugi stepen visokog obrazovanja (doktorat) 5.a prvi stepen visokog obrazovanja (ekvivalentno kvalifikacijskom stepenu „bečelor“ ili „master“)
3.	5.b prvi stepen visokog obrazovanja (programi višeg obrazovanja)
2.	4. obrazovanje koje sljedi nakon srednjeg obrazovanja, ali nije na visokoškolskom nivou (specijalistički programi) 3. viši stepen srednjeg obrazovanja 2. niži stepen srednjeg obrazovanja
1.	1. osnovno obrazovanje

Koncept zanimanja

U prethodnom periodu ukorijenjeni koncept zanimanja u Bosni i Hercegovini je izjednačavao zanimanje sa stručnim nazivom koji se dobije nakon okončanog obrazovanja. U tom smislu, nekad je zanimanje bilo ono što je osoba stekla školovanjem, i to ju je pratilo sve vrijeme kao njena lična karakteristika. U nekadašnjoj, pretežno netržišnoj ekonomiji s visokim stepenom zaposlenosti, veliki broj zaposlenih je mnogo godina, najveći dio ako ne i cijeli radni vijek, obavljao iste poslove na istom radnom mjestu. Zato razlikovanje između stručnog obrazovanja i posla koji neko obavlja nije predstavljalo značajan analitički problem. S prestrukturiranjem naše ekonomije, pod uticajem tržišnih zakonitosti, brojna radna mjesta se zatvaraju, postepeno se pojavljuju novi poslovi, pojedinci su često prisiljeni mijenjati zaposlenje a samim tim i zanimanje.

Tako se, iz realnih razloga, javlja potreba za razdvajanjem dvaju pojmova - *stručnih kvalifikacija* - odnosno u užem smislu naziva završene škole, te *zanimanja* kao vrste posla koji obavlja pojedinac.

Nakon završenog obrazovnog programa određenog stepena obrazovanja pojedinac dobija naziv profesionalnog zvanja, odnosno stručnog obrazovanja, a ne zanimanja. U skladu s konceptom klasifikacije pojedinac se razvrstava u zanimanje, odnosno u grupu zanimanja u pogledu zahtjevnosti, kompleksnosti, vrste i drugih karakteristika zadataka i dužnosti koje obavlja u svom radu.

Profesionalno usmjereno obrazovanje je, dakle, nešto drugo od zanimanja na tržištu rada, i **zanimanje nije moguće jednostavno izjednačiti s nazivom profesionalnog zvanja odnosno stručnog obrazovanja.**

Definiranje nivoa znanja kao osposobljenosti za obavljanje poslova

Pri primjeni koncepta znanja, kao osposobljenosti za obavljanje poslova, problem koji je trebalo riješiti, predstavljala je uporedivost, odnosno usklađenost našeg obrazovnog sistema s kategorijama i stepenima obrazovnih programa prema Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovnih programa ISCED.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stepena složenosti, odnosno nivoa obrazovanja, nužna za obavljanje poslova i zadataka. Stepene se stiču obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stepene složenosti određeni su u skladu s obrazovnim kategorijama i nivoima Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Davanje naziva zanimanjima

Opisno definiranje naziva zanimanja

Često se za nazive zanimanja koristi samo primjena stručne kvalifikacije odnosno stručnog naziva, dobijenog nakon završene škole (naprimjer: ekonomski tehničar, inženjer hemije).

Tamo gdje je to bilo moguće naziv zanimanja u klasifikaciji je opisno definiran (naprimjer: referent za ..., službenik za ..., tehnolog za ...) ili je bio korišten naziv koji izražava i preuzima vrstu posla (naprimjer: poreznik, notar, grafolog).

Jedan naziv može se koristiti samo za jedno zanimanje - u Klasifikaciji zanimanja ne pojavljuju se dva ista naziva zanimanja. Naziv zanimanja određuje se prema vrsti posla, odnosno prema sadržaju rada u zanimanju (pletač korpi...), prema rezultatu rada (ribar), prema mjestu obavljanja posla (skladištar, vrtlarski radnik), prema sredstvima rada (rukovalac postrojenjem...) i slično. Naziv ima ključnu riječ koja određuje zanimanje (inženjer) i jednu ili više kvalifikacijskih oznaka koje ga tačnije određuju (mašinski inženjer konstruktor).

Osoba koja je završila ekonomski fakultet po zvanju je diplomirani ekonomista ili bakalaureat ekonomije. Ako obavlja poslove direktora ili novinara, njegovo zanimanje je direktor odnosno novinar. Oznaka diplomirani ili bakalaureat se ne koristi u nazivima zanimanja u glavnoj grupi 2, jer smo naglasili da zanimanje nije zvanje.

Termin inženjer

Termin inženjer je upotrijebljen samo u vezi s onim zanimanjima za koja su za obavljanje poslova potrebna znanja s područja inženjerstva, zasnovana na matematici, fizici i računarstvu (naprimjer: inženjeri građevine, inženjeri elektrotehnike itd.).

Klasifikacija zanimanja prihvata inženjerska zanimanja u skladu s ISCO-08 i međunarodnim standardima u vezi sa zahtjevima za priznavanje naziva inženjer, kako ga definira *Unija evropskih nacionalnih društava inženjera* – FEANI. Oblikovanje takvih međunarodnih standarda je zahtjev tržišta rada, sve većeg protoka radne snage, konkurentnosti i zahtijevanog kvaliteta obavljenog rada.

U Klasifikaciju zanimanja su inženjerska zanimanja uključena u 2. glavnu grupu zanimanja za koju je potrebno, za većinu zadataka i dužnosti grupe, znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskoga obrazovanja, odnosno programi koji su istovrsni univerzitetskom programu.

Klasifikacija zanimanja, dakle, pri davanju naziva zanimanja ne preuzima široko korišteni termin inženjer, koji se u Bosni i Hercegovini koristi pri davanju naziva nakon završenog obrazovanja na višim školama (npr.: nakon uspješno završenog obrazovanja u višoj turističkoj školi zvanja inženjera turizma odnosno inženjera ugostiteljstva nisu uključena kao zanimanja u Klasifikacija zanimanja, već su uključena u zanimanja, kao npr: zastupnik za putovanja).

Termin tehničar

U 3. glavnu grupu zanimanja razvrstana su zanimanja tehničara. U Klasifikacija zanimanja termin tehničar se odnosi na zanimanja koja zahtijevaju ovladavanje posebnim tehnikama, spretnostima i vještinama radne oblasti.

U pogledu nivoa znanja u pravilu to osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja (bez univerzitetskog obrazovanja).

To znači da bi zanimanje tehničara za fiziku, u konkretnim okolnostima, odnosno u skladu sa zahtjevima poslodavaca, mogla obavljati osoba koja je, npr., po obrazovanju elektrotehničar, hemijski tehničar, inženjer elektrotehnike, inženjer matematike, itd. Zanimanja tehničara u Klasifikaciji zanimanja, dakle, nisu posredno vezana samo za četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje, a još manje samo za određeni školski program.

Sastavni dijelovi i struktura Klasifikacija zanimanja

Klasifikacija zanimanja se sastoji iz klasifikacijskog sistema zanimanja, opisa grupa zanimanja i šifarskog popisa zanimanja.

Klasifikacijski sistem zanimanja je hijerarhijski sistem grupa zanimanja, u koji su razvrstana za Federaciju Bosne i Hercegovine karakteristična zanimanja. Na najnižem klasifikacijskom nivou Klasifikacija zanimanja sadrži 4.193 zanimanja.

Opisi grupa zanimanja sadrže kratke opise najznačajnijih zadataka odnosno tipičnih vrsta poslova, karakterističnih za zanimanja, razvrstanih u pojedine grupe zanimanja. Opisu na najnižem nivou grupa zanimanja su dodani također primjeri zanimanja, koje razvrstavamo u pojedine grupe. Klasifikacija zanimanja sadrži 428 opisa jediničnih grupa zanimanja.

Šifarski popis zanimanja je sistematični i abecedni popis zanimanja iz Klasifikacije zanimanja, u kojem su sinonimi zanimanja. Šifarski popis zanimanja sadrži 4.303 naziva zanimanja. Šifarski popis zanimanja ima dvije osnovne funkcije – operativnu i razvojnu. Olakšava šifriranje konkretnih poslova u klasifikacijska zanimanja, te istovremeno predstavlja neku vrstu organizirane čekaonice novih zanimanja, koja bi trebalo vremenom primjereno uvrstiti u klasifikaciju.

Struktura Klasifikacije zanimanja

Klasifikacija zanimanja ima hijerarhijsku strukturu. Zanimanja se udružuju odnosno kombiniraju u grupe zanimanja na pet nivoa. Grupe zanimanja imaju svoje nazive i šifre. Najviši nivo su glavne grupe zanimanja s jednocifrenom šifrom, slijede podgrupe zanimanja s dvocifrenom šifrom, područne grupe s trocifrenom šifrom, jedinice područnih grupa s četverocifrenom šifrom, i pojedinačno zanimanje, odnosno temeljito razrađeno zanimanja s sedmocifrenom šifrom.

Primjer:

1- cifrena šifra = glavna grupa zanimanja = **1** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, menadžeri;

2- cifrena šifra = podgrupa zanimanja = **11** Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici;

3- cifrena šifra = područna grupa zanimanja = **111** Zakonodavci;

4- cifrena šifra = jedinica područne grupe zanimanja = **1111** Zakonodavci;

7- cifrena šifra = zanimanje = **1111. 001** Član/delegat-poslanik doma parlamenta/skupštine entiteta

Tabela 2: Struktura Klasifikacije zanimanja

Glavna grupa zanimanja		Broj podgrupa	Broj područnih grupa	Broj jedinica područnih grupa	Broj zanimanja
1	Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, direktori	4	11	30	320
2	Stručnjaci	6	26	90	1.328
3	Tehničari i stručni saradnici	5	20	84	669
4	Uredski službenici i srodna zanimanja	4	8	29	137
5	Uslužna zanimanja i prodavači	4	13	40	158
6	Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci	2	5	14	74
7	Zanimanja za neindustrijski način rada	5	14	66	741
8	Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja	3	14	40	720
9	Jednostavna zanimanja	6	11	32	139
0	Vojna zanimanja	3	3	3	17
UKUPNO		42	125	428	4.303

Opisi glavnih grupa zanimanja

U klasifikaciji zanimanja za svaku grupu zanimanja su izrađeni kratki opisi tipičnih poslova i zadataka, karakterističnih za zanimanja koja su razvrstana u tu grupu. Za ilustraciju, u nastavku su dati opisi glavnih grupa zanimanja:

1 Zakonodavci, visoki dužnosnici i službenici, direktori određuju, oblikuju, usklađuju, nadziru i osiguravaju provođenje politike države, savjetuju u vezi s politikom interesnih organizacija; predlažu zakone, druge propise i opća akta, zastupaju organe i djeluju u njihovo ime. Direktori i menadžeri usmjeravaju, planiraju i usklađuju poslovnu politiku i djelatnost društava odnosno njihovih jedinica. Za obavljanje zanimanja ove glavne grupe zanimanja nije definiran nivo znanja.

2 Stručnjaci svojim radom povećavaju postojeći nivo znanja, razvijaju naučne i umjetničke zamisli i teorije, sistematično poučavaju, te mogu biti zaposleni u bilo kojoj kombinaciji ove tri aktivnosti. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne

- grupe zanimanja potrebno je znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi dodiplomskog, diplomskog i postdiplomskog univerzitetskog obrazovanja.
- 3 Tehničari i stručni saradnici** izvršavaju tehničke i slične poslove, povezane s istraživanjem i korištenjem naučnih ili umjetničkih pojmova i radnih metoda, te državnih ili poslovnih propisa. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg i postsrednjeg obrazovanja, osim univerzitetskog obrazovanja.
  - 4 Uredski službenici i srodna zanimanja** uređuju, zapisuju, pohranjuju i ažuriraju podatke koji se odnose na područje rada koje obavljaju. Oni obavljaju uredske poslove na području administrativnih i novčanih poslova, te na području sređivanja putovanja i posredovanja informacija. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
  - 5 Uslužna zanimanja i prodavači** obavljaju uslužne djelatnosti na putovanjima, u poljoprivredi, na području snabdijevanja, lične zaštite, saobraćajne zaštite, te zaštite od požara i nezakonitih radnji; poziraju kao modeli za umjetničko stvaralaštvo i izložbe, demonstriraju i prodaju raznu robu u trgovinama na veliko i malo, na tržnicama ili po domovima. Za većinu zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
  - 6 Poljoprivrednici, šumari, ribari i lovci** obrađuju polja, voćnjake, vinograde i ubiru s njih plodove, skupljaju divlje plodove i bilje; uzgajaju, čuvaju i love životinje, izrađuju stočarske proizvode; uzgajaju, zaštićuju i iskorištavaju šume, uzgajaju i love ribu te uzgajaju i skupljaju ostale oblike živog svijeta u vodi radi osiguravanja prehrane i dohotka za sebe i svoje domaćinstvo. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
  - 7 Zanimanja za neindustrijski način rada** obuhvataju poslove s primjenom znanja i vještina u obrtu, industriji gdje se proizvodi pojedinačno, održava oprema, u rudarstvu i građevinarstvu; gdje se oblikuju metali, podižu metalne konstrukcije; podešavaju strojni alati, izrađuju, podešavaju, održavaju i popravljaju postrojenja, oprema i alat; obavljaju poslovi štampanja, proizvode i prerađuju prehrambeni proizvodi, tekstil, drveni, metalni i drugi proizvodi, uključujući i proizvode ručne izrade. Rad se obavlja ručnim i drugim alatima koji se upotrebljavaju kako bi se smanjio fizički napor i skratilo vrijeme potrebno za poslove te poboljšao kvalitet proizvoda. Ti poslovi zahtijevaju poznavanje organizacije rada, materijala i alata koji se pritom upotrebljavaju, te poznavanje prirode i namjene gotovog proizvoda. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.
  - 8 Rukovaoci i montažeri mašina i postrojenja** rukuju industrijskim, poljoprivrednim, građevinskim i ostalim postrojenjima i opremom; upravljaju vozovima, motornim vozilima i brodovima; sastavljaju proizvode iz sastavnih dijelova prema tačno određenim postupcima. (Nisu monter koji se nalaze u glavnoj skupini 7.) Ovaj rad zahtijeva iskustvo i poznavanje industrijskih, poljoprivrednih i ostalih postrojenja i opreme kao i sposobnost savladavanja brzine rada postrojenja i prilagođavanja tehnološkim inovacijama. U ovoj skupini se nalazi većina zanimanja industrijskih radnika, ali i radnika u ostalim djelatnostima koji rukuju postrojenjima, vozilima ili sastavljaju proizvode. Zaposleni s ovim zanimanjima najčešće mijenjaju zanimanje zbog promjena koje sobom nosi tehnološki razvoj. Za obavljanje većine zanimanja ove glavne grupe zanimanja je potrebno znanje koje, u pravilu, osiguravaju programi srednjeg obrazovanja.

- 9 Jednostavna zanimanja** uključuju obavljanje jednostavnih i rutinskih poslova koji, uglavnom, zahtijevaju upotrebu ručnog alata i fizički napor. Većina poslova uključuje uličnu prodaju, čišćenje, pranje, glačanje i rad manualnih radnika u rudarstvu, poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, građevinarstvu, transportu, industriji i drugdje. Osposobljavanje za ta zanimanjima obavlja se priučavanjem na radu. Za obavljanje zanimanja te glavne grupe zanimanja nije potrebno stručno znanje.
- 0 Vojna zanimanja** su uključena u stalni sastav vojske i drugih vojnih službi. U glavnoj skupini 0 su razvrstani članovi vojske, mornarice, zračnih snaga i ostalih vojnih službi. Isključene su osobe u državnim ustanovama koje se bave pitanjima odbrane, policija (osim vojne policije), carinici i članovi pograničnih ili drugih naoružanih građanskih službi; osobe koje su pozvane na kratko vrijeme na vojnu obuku ili doškoloavanje, kao i članovi vojne rezerve koji trenutno nisu u aktivnoj službi. Za obavljanje zanimanja ove glavne grupe zanimanja nije definiran nivo znanja.

Pravila razvrstavanja zanimanja

Opise konkretnih poslova i zadataka razvrstavamo u zanimanja pomoću šifriranja. Kriteriji za razvrstavanje zanimanja najčešće su: vrsta posla, predmet rada, složenost zanimanja/nivo znanja; alati, mašine i uređaji koji se upotrebljavaju; tehnološki nivo poslova; struka i drugi. Izradom klasifikacije zanimanja na tim načelima dobija se instrumentarij pomoću kojeg možemo, naprimjer, uspoređivati plaće, profesionalno osposobljavanje i vođenje, poslovne usluge, bolesti i smrtnost prema pojedinom zanimanju ili nivou klasifikacije, sa zemljama koje svoje statističke podatke iskazuju prema normama međunarodne statistike rada.

Zbog međunarodnog karaktera klasifikacije određena su četiri široka stepena složenosti, odnosno nivoa obrazovanja, nužna za obavljanje poslova i zadataka. Stepene se stiču obrazovanjem, ali i priučavanjem za posao i iskustvom. Svi su oblici osposobljavanja za posao ravnopravni. Stepene složenosti određeni su u skladu s obrazovnim kategorijama i nivoima Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja (ISCED).

Razvrstavanje zanimanja sa širokom lepezom poslova i zadataka

- U slučajevima kada su poslovi i radni zadaci povezani s različitim stepenima proizvodnog procesa i procesa distribucije robe, proizvodnja ima prednost nad prodajom (naprimjer mesar, koji pripremi meso za prodaju i sam ga proda, razvrstava se u mesare a ne u prodavače;
- u slučajevima kada poslovi i radni zadaci spadaju u različita zanimanja, šifriraju se u zanimanje koje se pretežno obavlja, tj. zanimanje takvih osoba odredit će se prema poslovima koji se najčešće obavljaju;
- u slučajevima obavljanja poslova različitih nivoa zahtjevnosti zanimanje se određuje na osnovu najzahtjevnijeg posla (npr. kada neko obavlja kurirske poslove i administrativno-sekretarske, razvrstava se u zanimanja administrativno-sekretarskih poslova);
- istraživači se razvrstavaju u pogledu područja specijalizacije u glavnu grupu zanimanja - 2 Stručnjaci. Kada istraživači, također, i predaju na obrazovnim ustanovama, razvrstavaju se među stručnjake za obrazovanje;
- samozaposlene osobe se razvrstavaju u odnosu na poslove koje pretežno obavljaju, a ne u pogledu statusa u zaposlenju (moler, koji je samozaposlen i pored vođenja svojih poslova pretežno obavlja molerske poslove, npr. razvrstava se isto kao

u preduzeću zaposleni moler – u glavnu grupu zanimanja - 7 Zanimanja za neindustrijski način rada);

- osobe koje u oružanim snagama obavljaju poslove koji se također obavljaju u civilnim zanimanjima ne razvrstavaju se u vojna zanimanja (vojni ljekar će biti, npr., razvrstan u glavnu grupu zanimanja - 2 Stručnjaci, a ne u glavnu grupu zanimanja - 0 Vojna zanimanja);

- zanimanja nadzora i kontrole se razvrstavaju skupa s poslovima onih osoba koje oni nadziru i kontroliraju, ako je njihov glavni zadatak nadzor i kontrola stručnosti ili tehničkog kvaliteta obavljenog rada samo pregledom posla. Ako pri nadzoru i kontroli koriste mehaničke ili hemijske postupke, razvrstavamo ih u glavnu grupu zanimanja - 3 Tehničari i druga stručna zanimanja, ako pak planiraju, organiziraju, nadziru i rukovode radnom aktivnosti grupe podređenih radnika, razvrstavaju se u glavnu grupu zanimanja - 1 Zakonodavci, visoki službenici i dužnosnici, menadžeri. Bitno je, također, naglasiti da norma ISCO-08 ne utvrđuje hijerarhijske odnose u zanimanju, nego daje opće uputstvo da se zanimanja osoba koje se pojavljuju kao šefovi ili niži rukovodioci određuju kao i zanimanja onih osoba koje oni vode u radu. Hijerarhijski odnosi nisu u Klasifikaciji zanimanja iskazani kao posebna zanimanja, šifrirat će se kao zanimanja osoba čiji rad koordiniraju i nadgledaju. Primjeri hijerarhijskih odnosa u zanimanju: vođa smjene, brigadir, predradnik, poslovođa, zamjenik, pomoćnik, šef, rukovodilac itd. U Klasifikaciji zanimanja se od tog pravila odustalo u industriji kod zanimanja predradnika, a u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu, rudarstvu i trgovini kod zanimanja poslovođe. U industriji radna mjesta predradnika, poslovođa i slična šifriraju se kao zanimanja predradnika. U rudarstvu se uz zanimanje predradnika nalaze zanimanja nadzornika i poslovođa;

- uži profili zanimanja, npr. pomoćni šivač, koji obavljaju poslove, koji su po zahtjevnosti bliži glavnoj grupi 7 nego glavnoj grupi 9 razvrstavaju se u isto zanimanje kao šivač;

- zanimanja pripravnika određuju se prema poslovima zanimanja za koje se pripremaju;

- rukovodioci se pojavljuju kao vođe različitih pogona, poslovnica, odjeljenja, grupa i slično. U odnosu na zahtjevnost i sadržaj poslova razvrstavamo ih u različite glavne grupe zanimanja, većinom u prvu, treću i sedmu.